

ECŌURI UCRAINENE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

43 | DECEMBRIE
2022

LA MULȚI ANI, 2023!

Ne apropiem cu pași repezi de finalul acestui an, care nu a fost ușor pentru niciunul dintre noi. Am intrat în 2022 cu speranțe renăscute și noi așteptări, pe fondul ieșirii din pandemia de Covid-19, care ne afectase semnificativ viețile și obiceiurile. Aveam toate premisele revenirii la normalitate, după aproape doi ani de restricții, dar, în dimineața zilei de 24 februarie, Europa a fost zguduită de un conflict armat, atunci când Rusia a invadat Ucraina, după aproape 80 de ani de pace pe bătrânul continent.

Zeci de mii de refugiați au intrat în România în primele săptămâni de război, iar noi, cu toții, împreună, întreaga societate românească, am oferit, dincolo de ajutorul de urgență, o adevărată lecție de umanitate, empatie și solidaritate cu poporul ucrainean. Românii și-au deschis casele și inimile, deopotrivă, și au încercat să găsească cele mai bune soluții pentru a-i ajuta pe vecinii lor nevoiți să-și părăsească țara, din cauza agresiunii Rusiei.

De aceea, în aceste momente speciale, aș dori să le mulțumesc încă o dată tuturor celor care au ajutat și continuă să ajute poporul ucrainean, afectat de război și suferință. Totodată, vreau să-mi exprim recunoștința pentru întreaga activitate și eforturile depuse în decursul acestui an de fiecare membru al comunității ucrainene din România. Sunt ferm convins că, împreună, vom reuși să trecem cu bine și peste această criză și, totodată, nutresc speranța ca Noul An să aducă pacea și stabilitatea în regiunea noastră.

Sărbătorile de iarnă aduc în sufletele noastre nu doar bucurie și speranță, ci și emoția reîntregirii familiei și reîntâlnirii cu prieteni dragi. Fie ca aceste sărbători să vă umple inima de dragoste și binecuvântare și să vă aducă multă sănătate, bucurie, speranță, pace și liniște interioară!

Sărbători fericite tuturor!

Președintele Uniunii Ucrainenilor din România,
Deputat Nicolae Miroslav PETREȚCHI

Magdalena LASZLO-KUȚIUK

„POTOPUL ȘARPELUI”¹

Ultimul dinozaur a dispărut acum 60 de milioane de ani. Împreună cu el au pierit de pe suprafața Pământului și reptilele uriașe care îl stăpâneau cândva. Și totuși, legendele și miturile păstrează amintiri despre ele. În legendele tribului masai din Kenya, se spune că reptilele puteau fi distruse doar de Însuși Dumnezeu, care, coborând din cer, se luptă corp la corp cu Șarpele. Imaginea lui Leviatan din Biblie este, într-o oarecare măsură, o reminiscență a unei asemenea legende. Apariția insistentă a imaginii Șarpelui-Dragon în miturilor diferitelor rase și popoare este, posibil, dovada faptului că strămoșii îndepărtați ai omului se întâlneau, pe scară zoologică, cu reptilele uriașe. Însă toate acestea sunt doar supoziții ale cercetătorilor, precum cea, de pildă, a lui Carl Sagan, autorul cărții „Dragonii din Eden” (1978).

În schimb, reptila de dimensiuni, de departe, mai reduse, șarpele veninos, cunoscut de toată lumea, în miturile și în credințele popoarelor, a preluat unele trăsături ale șerpilor mitici sau ale dragonilor. Nu întâmplător, în Vechiul Testament, șarpele este singurul dintre viețuitoare care vorbește cu omul și îi înțelege limba. În miturile Eladei antice, șarpele este o creatură htonică, ce aparține zeităților împărăției subterane, întrucât acesta se târăște pe sub pământ, cunoscându-i toate tainele. Nu întâmplător, în reprezentările zeiței Rojanyția, zeița-mamă a tot ceea ce este viu, șarpele apare pe veșmântul acesteia. Este cunoscut faptul că șarpele nu aude, cu toate acestea, se face referire străruitor la povestea drumeților despre existența, în particular în India, dar și în Africa, a imblânzitorilor de șerpi care îi liniștesc, cântându-le la fluier și inducându-le un somn hipnotic.

O problemă interesantă o constituie metamorfoza suferită de șarpe în textul Vechiului Testament împreună cu manifestarea eliberării tot mai pregnantă a oamenilor de sub spaima față de șarpe. Totodată, Biblia păstrează urme ale divinizării șarpelui și în Egiptul antic.

Vom începe prezentarea noastră tocmai cu povestea egipteană despre șarpe.

Un slujbaș de vază al faraonului se întoarce dintr-o călătorie îndepărtată. Toți însoțitorii lui sunt fericiți la revederea cu cei dragi, doar slujbașul este trist. El nu a reușit să îndeplinească sarcina pe care i-a dat-o faraonul, așa că îi este frică de pedeapsa cu

moartea. Slujitorul bătrân îl consolează cu asemenea relatare: cu mulți ani în urmă, el trebuia să ajungă la peninsula Sinai, dar, pe drum, au fost surprinși de furtună, toți tovarășii lui de călătorie au murit, doar pe el marea l-a scos pe peninsula, unde s-a hrănit cu pește și cu roadele copacilor. În a patra zi, de el s-a apropiat un șarpe și a vorbit cu grai omenesc, prezicându-i că va rămâne aici patru luni, până va veni corabia cu vâslași cunoscuți, care-l vor lua acasă, unde va trăi până la adânci bătrâneți. Șarpele îl asigura pe străin că el este împăratul acelei insule, l-a condus la peștera lui, dându-i în dar multe obiecte de valoare.

Reiese că, în imaginația egiptenilor, șarpele putea să vorbească, cunoștea dinainte soarta omului și în subteran posedea bogății.

În urmă cu câteva secole, la karelo-finlandezi, s-a născut asemenea poveste: un băiat de țărani îi salvează de la moarte pe boier, pe urs, pe maimuță și pe șarpe care au căzut în groapa lupului. Cel mai recunoscător s-a dovedit a fi șarpele care i-a dăruit băiatului o piatră prețioasă. Moșierul viclean l-a calomniat pe băiat, cum că acela a furat piatra, însă șarpele l-a salvat, spunând adevărul.

În alte tradiții, șarpele nu este doar stăpânul bogățiilor materiale, dar și al comorilor spirituale. La un nivel foarte înalt l-au ridicat pe șarpe gnosticii, îndeosebi cei care își spuneau ofiți. Pentru a-l absolvi pe șarpe de vina biblică de a-i fi ademinit în păcat pe primii oameni, ofiții susțineau că primul om, Adam-Kadmon, s-a ispitit pe el însuși. Acesta era hermafrodit. Adam-Kadmon a decis singur să cunoască toate tainele spiritului, iar acest lucru a dus la căderea lui în păcat.

(Continuare la pag. 2)

Traducere din limba ucraineană
de **Mihaela HERBIL**

¹ Articol preluat din revista „Naș holos” („Glasul nostru”), nr. 127-128/2005.

Oles DEAK	DONBAS	***	DE SÂNZIENE
***	am apucat și asta – nu fumează-un vulcan	sunt încă atât de puține drumuri importante	dansul cu dumneata mai stăruie în amintire –
atâta vremea-am tot căutat cărarea luminii –	un rus fumează belomor ²	cu care să trec pe sub arcul de triumf	ne-am învățit culcați în iarbă
rătăcind în clarobscurul vieții	***	ȚINUTUL HUȚUL	***
INSPIRAȚIE	lacrima amară lasă urme arse în zigzag	dracul încă nu m-a gârbovit nu-s hodorog	cuvintele înfocate s-au născut în inimă –
în inimă o păsărică iarăși ciripi –	pe frunza ce căzuse din copac	ia hai flăcăi să-ncingem un arcan ³	ți le dăruiesc pe toate până la ultima literă
și a trezit în mine cuvântul			
DONEȚK	DEZAMĂGIRE	IN MEMORIAM LEONID TALALAI⁴	
flutură o cârpă tricoloră ¹	oropsitul meu popor să fi uitat tu oare	umbra dinspre drum e tot mai mare și adâncă –	
iar Europa zice – asta e nazism	că-n libertate până și pelinul pare miere	pe el îl binecuvintez cu versuri	<i>Traducere din limba ucraineană de Corneliu IROD</i>

¹ Aluzie la steagul tricolor al Rusiei: alb, albastru, roșu. (C. Ir.)

² Belomor – marcă sovietică de țigări. (C. Ir.)

³ arcan – dans popular, asemănător cu sârba. (C. Ir.)

⁴ Leonid Talalai (1941-2012) – important poet ucrainean, laureat al Premiului Șevcenko. (C. Ir.)

„POTOPUL ȘARPELUI”

(Continuare de la pag. 1)

Mitul personal al lui Skovorda referitor la șarpe este cel mai apropiat de învățăturile gnosticilor. Acest mit este analizat cel mai profund în opera lui Skovoroda „Cina cea de taină sau despre veșnicie”, scrisă în limba latină. Iată traducerea acestei creații:

„Anii vor înfrumuseța curând ultimele tale daruri.
Eu te rog: fă-mă de două ori bătrân – cu trupul și cu sufletul în același timp.
Și tu vei face acest lucru, dacă-mi vei umple sufletul de lumină.
Când puterile îmi vor părăsi corpul, nu-mi abandona
Inima și mintea! O, lumina mea! Viața mea!
Dacă plăcerile trupești vor fugi de la mine, tu fii plăcerea mea
Și tu vei fi, dacă-mi vei umple mintea de lumină.”

În această poezie, după cum ne arată și titlul, autorul se adresează lui Hristos. Dar veșnicia despre care este vorba în titlu este personficată nu de Hristos, ci de șarpe. Când șarpele îmbrățișează lumea, el reprezintă eternitatea și nemurirea. Mușcându-și coada, acesta închide ciclurile vieții. Acesta este simbolul spiritului lumii care străpunge toate contradicțiile corpului și ale minții. Din acest motiv, Skovoroda, în spiritul învățăturilor gnosticilor, se adresează șarpelui cu aceste cuvinte:

„De ce te joci cu mintea mea, șarpe sfânt și trădător?
Fugind, tu rămâi, și rămânând, tu fugi,
Când te ascunzi, ești umbra lucrurilor, manifestându-te în acestea
Când tu fugi, deopotrivă, fără tine nimic nu e posibil.”

Rugămintea poetului către șarpe este ca acesta să-și dea jos masca și să-și arate eul său adevărat. Iar acest lucru este doar spiritul, pe când trupescul este vizibilul. Din dihotomia corp-spirit, Skovoroda alege spiritul, ajungând la negarea totală a corpului. Pământul este inactiv, începutul activ este doar spiritul, simbolizat la Skovorda prin șarpe. Din acest motiv, el vorbește despre sacralitatea șarpelui, laudă chiar și vicleșugurile acestuia, cheamă moartea, când el va avea posibilitatea să vadă nu umbra, ci esența lucrurilor.

În tratatul „Potopul șarpelui”, citim: „Cine strămută munții și ridică șarpele are credință. Ridică înainte de toate inima sa, iar nu a șarpelui. Încotro? Spre veșnicie. În urma ta, emblematic, șarpele se va ridica și va atârna pe copac sau pe gâtul tău. Sufletul se teme că va fi sugrumat de șarpe, dar Spiritul îl liniștește imediat cu asemenea cuvinte:

«Aceasta nu este o nenorocire, ci mântuire. Șarpele doar atunci este periculos, când se târăște pe pământ, deoarece noi, oamenii, ne târâm pe pământ, iar șarpele se trage după noi. Chiar dacă șarpele poate fi reprezentantul atașamentului față de bunurile pământești (se târăște pe pământ), el poate fi și călăuzitorul către viața veșnică în cer»”.

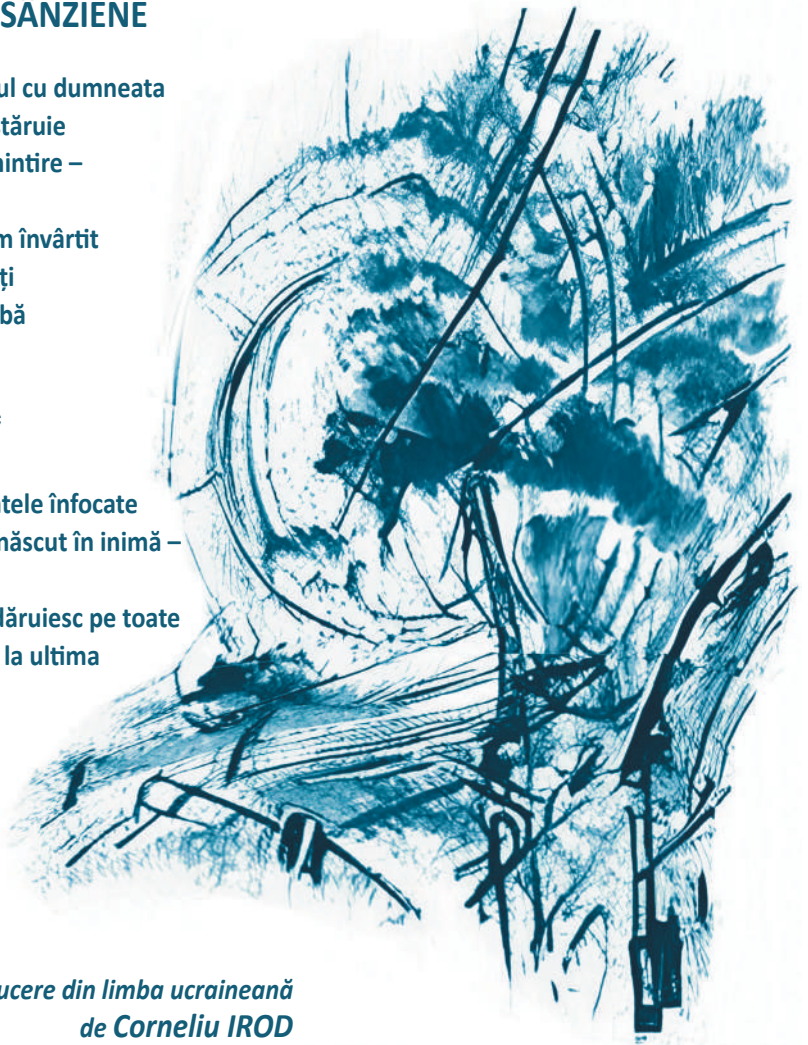
Imaginea șarpelui la Skovoroda este sintetică, generalizată și simbolică. Cu toate acestea, în literatura ucraineană, este cunoscută și imaginea tradițională a șarpelui. Această imagine este legată de faptul că, în perioada până la cristalizarea deplină a monoteismului, după cum o arată textele de pe insula Elefantina de pe Nil, evreii credeau în existența trinității: zeul-tatăl, zeița-mamă și fiul lor, reprezentat, desigur, sub formă de șarpe. Tocmai acest șarpe vindecă, fiind reprezentat printr-un idol de bronz al evreilor în pustiu. Împăratul lui Ezechiel dă poruncă (a doua Carte a Regilor, capitolul 18, versetul 4) să

fie distrus Nehushtan (reprezentarea șarpelui făcută din bronz), căruia evreii continuau să i se închine. În Cartea Genezei, una dintre ultimele cărți din punct de vedere al cronologiei scrierii, are loc răfuiala definitivă cu șarpele, vinovat de căderea în păcat a omului, de neascultare. El este strivit. Această condamnare drastică a dus la faptul că creștinismul identifică șarpele cu spiritul Răului, cu Satan. Întrucât asemenea identificare nu există în Biblie, el este pur și simplu dușmanul omului din suita lui Dumnezeu (în Cartea lui Iov), Satan a fost nevoit să împrumute ceva imagine concretă. Însă această imagine este împrumutată din altă mitologie, este imaginea lui Faun sau a lui Pan care, în mitologia greacă, are trăsături și umane, și animale (coadă, coarne, corpul acoperit cu blană). Identificarea șarpelui cu Satan este prezentă în opere precum „Începutul lumii” a lui Rudanskyi și „Cădere în păcat” a lui Panas Myrnyi. Dar întrucât, în literatura ucraineană, există o tradiție carnavalescă ambivalentă puternică, la Myrnyi, Satan apare schimbat, aceasta fiind doar una dintre ipostazele Necuratului, care este

slujitorul lui Lucifer: el pătrunde în corpul șarpelui și intră în rai, pentru a o ispiți pe Eva. Imaginea lui este umană, iar numele lui este Satanail. În schimb, Eva se îndrăgostește de frumusețea șarpelui.

Satanail nu este, de fapt, Satan, ci latura lui parțial pozitivă, conform ereziei dualiste bogomilice. La Rudanskyi, dracul are tot numele de Satanail, dar, la fel ca la Milton („Paradisul pierdut”), el este aruncat în abisul pământului.

În „Recreațiile” lui Andruhovyci se simte puternic influența romanului „Maestrul și Margareta” al lui M. Bulgakov. Unul dintre personaje, doctorul din Elveția este Woland transformat, adică este dracul, dar înfățișarea lui este pur umană, fără nicio aluzie la șarpe sau la influențe ale demonologiei populare. Aici, mai degrabă, se simte influența lui Mefistofel din poemul dramatic „Faust” al lui Goethe.

Uroborus, desen în tratatul alchimic din anul 1478 de Theodoros Pelecanos.
Uroborus (Uroboros sau Ouroboros) – un simbol antic care, de cele mai multe ori, simbolizează unitatea primordială, ciclul nesfârșit al timpului și al universului.

Lesea UKRAINKA

Deasupra mării

(Nuvelă)

(Continuare din nr. 42)

Propriul ei portret era mare, depășind un format de cabinet, chipul ei era înfățișat până în talie. Era într-o rochie de bal albă cu volane, mâinile subțiri și gâtul suplu ca din alabastru ieșeau în evidență pe fundalul întunecat al fotografiei, pieptul mic îi era acoperit cu multe volănașe înfoiate, capul îi era îndreptat în sus; când îi priveai fața, îți săreau în ochi, în primul rând, dinții ei albi și drepti și zâmbetul artificial; din cauza acestei posturi, bărbia ieșise lată și grosolană, iar trăsăturile feței se scurtaseră și se rotunjiseră. Ochii îi erau ridicați, măriți, sprâncenele erau foarte întunecate, părul îi învăluia fruntea mică precum un nor. Am spus că portretul nu este deloc exagerat și domnișoara a fost foarte încântată.

– E bine să pozezi în alb, nu-i așa? Începu să ciripească din nou. De obicei, merg la bal în alb, rien que du blanc! Prietenele mele se supără că mamele le îmbracă așa, dar mie îmi place. Sunt toată în alb și mă simt nostalgică. Spuneți-mi, e adevărat că sunt frumoasă? Sora mea spune că asta e o întrebare stupidă, ea e o prude, dar mie nu mi se pare. Pot să întreb dacă îmi vine bine această rochie? Atunci de ce să nu întreb dacă sunt frumoasă? Ea râse, încântată de gluma ei.

Începea să mi se pară că mă prinsesem într-o pânză subțire de păianjen care îmi întuneca privirea și nu mă lăsa să respir. Mintea mi se închețase. Pentru a pune capăt discuției, am început să-mi măsoar bluza neterminată. Între timp, interlocutoarea mea își umpluse gura cu ace și se pregăti să mă ajute la măsurat, dar, în același timp, îmi făcea complimente legate de croială și material cu gura plină de ace, într-un mod cu totul copilăresc, fără ezitare.

– Aș putea să fiu modistă, una adevărată, – începu ea să vorbească, prinzându-mi bluza la spate cu ace, – uitați-vă ce bine v-am retușat-o. Dar poate era bine și înainte...

Ea spunea toate astea râzând, dar privirea ei nu mai era una de țigancă aprigă, ci era calmă și adâncă.

– Ce să fie bine? – am întrebat eu. – Cum ați retușat?

– Nu, nu vorbesc despre asta, ci despre a fi de meserie, altfel ce se va alege de mine? „Sunt ca un țap – nu sunt bun nici pentru lână, nici pentru lapte”. De ce nu vă încruntați? La urma urmei, e o zicătoare banală – nu-i așa?

„Eh-ma! Du-te-ncolo!” – chiui ea din nou și expresia calmă din privirea ei se stinse. – Nastasia Illinicina! Nastasia Illinicina!

Bătrâna se ivi în ușă, dar nu mai rosti nici un cuvânt, ci doar privi întrebător: „Ei, ce mai e acum?”.

– Unde e fusta mea gri de mătase? Unde dracu’ s-a ascuns? – i se adresă domnișoara bătrânei.

– Domnișoară, de ce tot pomeniți numele necuratu-lui? – întrebă bătrâna încet și dojenitor.

– Unde e fusta mea gri? – repetă domnișoara, fără a acorda atenție reproșului bătrânei.

– În dulap, unde să fie? Ieri, după ce-ați venit, am scuturat-o de praf, iar azi-dimineață am cusut-o pe dedesubt și am agățat-o; la mine totul e în ordine.

– O aluzie subtilă, mi-a șoptit domnișoara.

Între timp, bătrâna scoase din dulap fusta gri de mătase, o așeză cu grijă pe scaun, inspectând din nou tivul.

– Ce bluză o să luați? – o întrebă pe domnișoară.

Aceasta se gândi o clipă, ducându-și degetul la buze.

– Încă nu știu, o s-o aleg singură, – spuse în cele din urmă.

– Păi atunci să le scot pe toate?

– Pe toate. De ce vă mirați? La ce naiba să le coși, dacă nu le porți?

Bătrâna începu să scoată bluzele din dulap, având chipul unei mucenițe.

– Uitați-vă! – îmi spuse domnișoara chiuind. – Ați terminat deja acolo? Atunci haideți încoace să-mi dați un sfat. Iată bluza aceasta albă: materialul e frumos, dar e prost cusută. Croitoreasă afurisită! Priviți, o s-o iau pe mine. Nu-i așa că e ca un sac?

Eu am spus că, într-adevăr, e cusută cam neîndemânatic.

– Atunci, la dracu’ cu ea! – hotărî domnișoara, smulgând bluza de pe ea și aruncând-o pe jos. Bătrâna o ridică imediat, o scutură și o atârână în dulap. Domnișoara începu să probeze și să-mi arate haină după haină, criticându-le dur și urmărind, în același timp, ce impresie produse asupra mea garderoba ei numeroasă. În timp ce proba, nu tăcea deloc.

– Bluza aceasta roșie e în regulă, dar nu este de zi, e de seară. Asta albastră mi se potrivește uneori, dar nu azi. Probabil vă gândiți că albastrul nu mi se potrivește nicio-

dată? Vă înșelați: fac parte dintre acele brunete care au dreptul și la albastru....Deci, spuneți-mi, cu ce să mă îmbrac? Poate cu asta scoțiană? Trebuie să vă placă: simplă și austeră.

– Ei bine, nu e foarte austeră, – am zâmbit eu, privind la bluza de mătase în carouri, albastru cu roșu, cu broderie scumpă și panglici.

– Nici asta nu vi se pare austeră? – s-a mirat domnișoara. – Dacă e așa, sunteți o adevărată călugăriță. Și totuși o voi îmbrăca, va fi simple et distingué. Și, ca să vă fac pe plac, nu mă voi îmbrăca cu fusta de mătase gri, ci cu o fustă neagră de lână. Doică, adu-mi fusta neagră!

– Acum o vreți pe cea neagră? Încă nu e curățată, ați purtat-o în această dimineață...

– Atunci, curăță-o dumneata acum, și încă repede! Stai, stai, dă-mi mai întâi juponul roșu de mătase, că eu nu-l găsesc, aici nici dracul nu s-ar descurca...

Bătrâna găsi repede îmbrăcămintea cerută și ieși în grădină să curețe fusta neagră. Îmbrăcându-se, mătășurile domnișoarei foșniră atât de tare, încât nervii mei nu suporteră acest fâșâit enervant și ieșii și eu în urma bătrânei.

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană
de **Cristina SILAGHI (BUMBAR)**

(Continuare din nr. 42)

21

Ea se întoarce cu mama și cu tatăl ei.
Dar ce să mai zic? Nu vă voi mai obosi
Cu lunga poveste a întâmplărilor mele.
Dar fiind oaspetele cazacului, am aflat:
M-au găsit în câmp fără simțire
Și m-au cărat în cel mai apropiat sălaș,
Și astfel m-au întors iar la viață,

Pe mine, cel care, odinioară,
Am vrut să domnesc peste ei!
Astfel a fost cu nebunul care a vrut să-și înmoaie
Turbarea și mânia printr-un chip așa crud,
Trimițându-mă-n pustiul fără margini,
Legat gol, sângerat și singur.
Trecând prin pustiu, ajungi la tron –
Ce muritor își poate prevedea soarta?
Nimeni să nu-și piardă curajul de bărbat,
Să nu deznădăduiască!
Poate că mâine Niprul

George Gordon BYRON

MAZEPA

Juliusz Kossak, ilustrație pentru poemul lui George Gordon Byron „Mazepa”,
foto: Muzeul Național din Varșovia

Va privi caii noștri păscând liniștit
Pe țărmul otoman și nicicând
Nu voi simți o mai mare bucurie, văzând un râu,
Decât când vom ajunge teferi acolo.
Prieten, noapte bună! – Hatmanul se-ntinse
La umbră de stejar,
Pe un așternut gătit din frunze,
Un pat cu nimic supărător, nici nou,
Pentru cel obișnuit să doarmă-n orice loc,
În orice timp, oriunde s-ar găsi.
Ochii mijiți de somn se-mpăienjeniră.
Dacă vă mirați că a uitat Craiul
Să-i mulțumească pentru povestire,
Pe el nu-l mira –
De-un ceas, regele dormea.

Traducere în limba română
de **Costache NEGRI**

Versificare și diortosire
de **Ignatie GRECU**

După cum am mai spus-o și cu alt prilej, în 1983 eram preot la Gălbinași (atunci, în județul Ilfov, azi – în Călărași). Mă transferasem din orașul Pucioasa după cutremurul din 4 martie 1977 din dorința de a reface cele două biserici din Gălbinași, grav afectate; Biserica filială Gălbinași era complet dărâmată, iar Biserica parohială Lămotеști – aproape complet. Refacerea și repictarea celor două lăcașuri a durat până în 1982. Gălbinași (localitate rezultată din contopirea a două sate: Gălbinași, mai mic, și Lămotеști, mai mare; noul sat a păstrat numele de Gălbinași, pentru că așa se numește stația CFR; de Gălbinași aparține și cătunul Moara Nouă). Localitatea Gălbinași era compusă din români, țigani (majoritatea rudari nevorbitori de limbă țigănească, dar și vreo 50 de familii de „ursari” în Moara Nouă) și 14 familii de macedoneni (adică aromâni; azi în Gălbinași nu mai există niciun „machedon” – unii au murit, ceilalți s-au mutat la București). În sat mai erau și alți „venetici”, mai ales basarabeni, refugiați din timpul războiului, cum era minunata familie Guțu (domnul Vasile era dirigintele Poștei locale, iar doamna Lidia, „redactor” la stația de radioficare) sau familia Ciobanu (el, tehnician agronom – nu l-am apucat în viață –, iar ea, învățătoare), excelenta doctoriță Angela Dârz, dar și moldoveni, precum Gheorghe Răcnea, maestru militar la unitatea din satul vecin Sohatu, sau Vasile Bucă (venit dintr-un

sat de lângă Roman), asistent medical la dispensarul din sat – gras, bețiv, cardiac, cu mers povârnat din cauza unui picior mai scurt –, dar un tip citit și deștept, pe care gălbinaștenii îl numeau ba *doctoru’*, când îl vorbeau de bine, ba Vasile *felceru’*, când îl bârfeau. Acest om mi-a povestit despre Nichita Stănescu un lucru pe care, în afară de patru medici și două asistente medicale, cu siguranță nu-l știe nimeni. O să-l vi-l spun mai încolo.

Dar până atunci, iată o ciudățenie: numele Bucă nu-i Ionescu sau Popescu și cu toate astea, în Gălbinași mai exista un Vasile Bucă și nu era moldovean ca *doctoru’* sau *felceru’* Vasile Bucă, ci teleormănean, profesor de sport, sosit împreună cu părinții săi Victoria și Dumitru Bucă, învățători pensionari, de undeva de pe lângă Zimnicea. Acești Bucă se stabiliseră în Gălbinași cu vreo cinci ani înainte de venirea mea. Când a murit învățătorul Dumitru Bucă – în vara anului 1983, cred –, la înmormântarea lui au venit o mulțime de foști colegi, învățători și profesori din Teleorman. Înainte de a începe slujba, un învățător mai în vârstă m-a întrebat dacă-i permit să spună câteva vorbe despre răposat în numele foștilor lui colegi. Sigur că-i permit, i-am răspuns, și o să-i indic și momentul când să vorbească. La înmormântare fusese invitat și părintele Dumitru (Mitică) Constantinescu de la Vasilați (Tântava), un om minunat, vesel, sprinten la cei optzeci de ani ai lui și care mă suplinea adesea când eram plecat în concediu, în inspecție la vreo parohie (când eram protopop) sau când apărea vreo urgență în parohia mea (eu locuiam în București, iar Tântava de Vasilați e la doar doi kilometri de Gălbinași). Spre sfârșitul slujbei din biserică, l-am poftit pe învățătorul din Teleorman să-și rostească necrologul. Acesta a început prin a-i face un frumos portret dascălului răposat, a-i lăuda îndelungata activitate și altele asemenea, care se spun în astfel de momente, ca după aceea să treacă la viața de familie pe care a avut-o cel plecat pe ultimul drum:

– Domnul Bucă și doamna Bucă, – vorbitorul s-a plecat ușor spre îndurerata văduvă, – formau împreună, ă-ă, – nu găsea cuvântul potrivit, – ă, formau împreună...

Părintele Mitică s-a întors spre urechea mea și a șoptit, dar nu atât de încet, încât să nu audă și alții:

– Păi, ce să formeze Bucă și cu Bucă? Un dos, să mă ierte Dumnezeu...

Vasile, cântărețul meu, a pufnit în râs și a fugit în altar, eu m-am uitat jenat în jur, ca să văd câți dintre cei prezenți au auzit explicația părintelui Mitică, dar, în același timp, am scos batista și mi-am acoperit aproape toată fața, ca să nu se observe că abia mă stăpânesc să nu râd; părintele Mitică zâmbea senin, iar câțiva enoriași din preajmă, care-l auziseră ce a spus, râdeau fără jenă.

Să te ferească Dumnezeu să te apuce râsul la vreo înmormântare. E îngrozitor!

Dar momentul penibil a durat puțin, majoritatea celor prezenți nici nu și-au dat seama ce se întâmplă, încât slujba înmormântării învățătorului Dumitru Bucă a continuat după cuviință până la sfârșit.

După câțiva ani, s-a prăpădit și doamna învățătoare Victoria Bucă.

În ziua de 13 decembrie 1983, mă aflu în Biserica Sf. Nicolae din Oltenița, unde avea loc ședința administrativă lunară a preoților. Ca și în alte protoierii care n-au sală de conferință, atunci și la Oltenița adunările preoțești se țineau în biserică. După Te Deum, pe la ora zece și ceva, părintele protoiereu Gheorghe Mateescu (un om minunat, fie-i țărâna

ușoară) tocmai trecuse la chestiunile de pe ordinea de zi a ședinței, începând cu o veste proastă, și anume: îi anunța pe preoții așezați în strane și pe scaune că nici în acest an nu a fost suplimentat numărul de calendare bisericești potrivit cererii enoriașilor lor, așa că fiecare parohie va primi pentru anul 1984 același număr de calendare ca și în decembrie trecut. Preoții s-au arătat nemulțumiți, dar protopopul le-a spus că Arhiepiscopia Bucureștilor (de care aparținea atunci Oltenița) n-a obținut aprobarea Departamentului Cultelor de a mări tirajul calendarelor bisericești. (Și azi calendarele le provoacă preoților nemulțumiri: dacă înainte erau prea puține, acum sunt prea multe, pentru că centrele eparhiale le repartizează un număr mult mai mare de calendare, față de necesitățile parohiilor. Deh, alte vremuri, altă goană după arginți...)

Apoi s-a trecut la alte chestiuni administrative, la unele hibe disciplinare (mai ales de ordin financiar, adică la restanțele de plată ale câtorva parohii datornice, dar și foarte sărace) și ne apropiam de finalul ședinței, când minunatul părinte Mateescu (iarăși, Dumnezeu să-l odihnească) urma să ne ureze sărbători fericite și să ne vedem sănătoși la anul, după Bobotează. În acel moment, a intrat în biserică funcționara Protoieriei Lenuța Țurcanu, s-a apropiat tiptil, ca să nu deranjeze ședința, s-a oprit la scaunul meu și mi-a șoptit:

– Părinte, vă cheamă doamna la telefon.

M-am mirat foarte mult și m-am și speriat puțin, pentru că soția nu m-a sunat niciodată la Protoierie, iar acum îmi telefonează, și încă la o oră când știe că sunt în ședință. Ce-o fi? Nu cumva fetița noastră...

Ajung grăbit în secretariatul Protoieriei, ridic receptăru și întreb șovăielnic:

– Alo. Ce s-a întâmplat?...

– Scuză-mă că te deranjez în timpul ședinței, – zice Genoveva. – Dar a telefonat adineaori Tom (adică poetul Gheorghe Tomozei) și mi-a spus că a murit Nichita...

– Cum?! Nu se poate! Când? Unde?

– Azi-noapte la Spitalul Fundeni. Tom te roagă să-l suni imediat ce te întorci în București.

Vestea m-a năucit.

Nu pot să spun că m-am numărat printre prietenii lui Nichita Stănescu (cum fac atâția, încercând să se agațe de pulpana celebrității lui). Cu el și cu Fănuș Neagu (cu Fane chiar eram prieten) am fost colegi în anul V al Facultății de Filologie din București (deși Fănuș era mai mare decât mine cu cinci ani, iar Nichita cu patru, ei își încheiau mai târziu studiile universitare,

întrerupte un timp din nu știu ce motive...). Cu Nichita mă întâlneam întâmplător, de obicei la Asociația Scriitorilor din București, la Uniune sau la vreo cârciumă, bucurându-ne amândoi de revedere. Iar după ce am devenit preot, îi mai trimiteam lui Nichita prin Tom, prietenul nostru comun, câte o publicație bisericească (acestea aveau regim de circuit închis și în epocă erau dorite de intelectuali, și încă foarte mult, ca orice fruct oprit...). Când, la inițiativa Patriarhului Iustin, a început să apară celebra colecție „Părinți și scriitori bisericești”, i-am trimis lui Nichita (tot prin Tom, ei se vizitau) primele două volume („Părinți apostolici” și „Apologeti de limbă greacă”) într-o splendidă legătură de imitație de piele. Dar la prima noastră întâlnire, când Nichita mi-a mulțumit călduros pentru dar, aflu că el, la rândul-i, a dăruit frumoasele cărți unui prieten din Cluj. De altfel, așa era Nichita – darnic, culant, risipitor. El era și un pasionat și priceput numismat, reușise de-a lungul anilor să achiziționeze, cumpărând sau la schimb, multe piese foarte valoroase, dar o colecție n-a avut niciodată, pentru că dăruia monedele aproape oricui se interesa sau admira vreo nouă piesă dobândită de el. Și Tom era numismat; el însă colecționa. Într-o zi, mi-a arătat două monede antice primite de la Nichita, una grecească, având pe avers un falus, iar cealaltă romană.

Nichita a primit în dar de la mulți pictori lucrări de-ale lor, iar de la mai toți scriitorii de atunci, cărți cu dedicație. Dar la începutul verii din 1983, când l-am vizitat în apartamentul lui din Piața Amzei, nu avea nimic din toate astea, locuința era aproape goală, doar un tablou mare, un peisaj al nu știu cui (cred că al lui Piliuță) se afla în sufragerie, dar nu pe perete, ci jos, pe parchet, rezemat de zid. Probabil, era pregătit să fie dăruit.

Această vizită a fost și ultima, și neașteptată. Locuiam atunci pe Srada Izvor 36 (clădirea, împreună cu tot cartierul a fost demolată în 1986, iar astăzi acolo se întinde parcul din fața Casei Poporului) și într-o seară am hotărât cu Genoveva să ieșim în oraș (pe Maria o lăsam acasă cu „tanti Nuți”, o doamnă foarte cumsecade, pe care o angajasem de curând), dar când să ieșim din casă, a venit la noi Tom, așa că am plecat la plimbare toți trei. Am luat-o pe Splaiul Dâmboviței, câtinel, fără vreo țintă, apoi pe Calea Victoriei în sus, iar când am ajuns în dreptul Palatului Telefoanelor, Tom a zis că ar fi cazul să bem o bere (era băutura lui preferată).

– Hai la „Berlin”, vreți? – a propus el.

– Păi, să ne întoarcem?

– Așa e, întoarcerea din drum cică e cu ghinion. Atunci, hai la braseria de la Athénée Palace.

Ne continuăm plimbarea pe Calea Victoriei, trecem de Biserica Cretzulescu, de Biblioteca Centrală Universitară, de Palatul Regal (acum, Muzeul de Artă) și intrăm la Athénée Palace, dar până să ajungem la braserie, îl zărim în separeul roșu pe Nichita. Ne vede și el, sare bucuros și exuberant, după cum îi era firea:

– Sărut mâna, doamnă, vă îmbrățișez, bătrânilor! Hai la masa mea să bem vodca asta rusească și mai luăm o sticlă. Nea Bărbulescule, – strigă Nichita după șeful de sală, – mai adu-mi o sticlă din asta, trei pahare, apă, gheață, știi dumneata.

Și în loc de bere, am băut vodcă „Stolicinaia” și am discutat nimicuri. Genoveva nu bea țării și nici n-a dorit altceva, a băut apă minerală. La un moment dat, Nichita zice:

– Mai luăm o sticlă, adică chiar pe asta, și mergem la mine, că vreau să vă arăt ceva grozav, mai ales ție, – mi se adresează el mie.

– E cam târziu și trebuie să culc fetița... – Încearcă soția mea să refuze.
 – Păi ce, ați lăsat fetița singură? – întreabă Nichita, zâmbind ușor ironic.
 – Nu, e cu o doamnă, care...
 – Ei, o s-o culce doamna. Prințe, – se întoarse Nichita către Tom, – ajută-mă să-i conving.
 Vă jur că n-o să regretați!

– Hai să mergem la el pentru câteva minute, – intervine Tomozei împăciuitor. – Dați de la Nichita telefon acasă și-i spuneți bonei că mai întârziați. Nu stăm mult.

– Fie.
 Ieșim din local și pornim pe Calea Victoriei în sus, apoi o luăm la dreapta pe strada Biserica Amzei și imediat în stânga urcăm în blocul în care locuia Nichita cu Dora. Dar înainte de a intra, Nichita a salutat plopul din fața clădirii:

– Hai să trăiești, prietene Gică! Azi avem oaspeți de seamă! Bucură-te și tu împreună cu mine.

Apartamentul de două camere era aproape gol, adică mobilă foarte puțină, pe pereți – nimic, doar un tablou foarte mare (de Piliuță, pare-mi-se) și după cum am spus, nu atârnat, ci rezemat de perete în sufragerie, probabil, urma să fie dăruit. Aveam în față dovada concretă că, din tot ce agonisea sau primea, Nichita nu păstra mai nimic, ci dăruia altora.

– Așezați-vă pe unde puteți, doamna în fotoliu (era singurul), Prințe, ești de-al casei, șezi colo, Dora lângă mine pe canapea, ca să mă ajute, dacă o să mă mai poticnesc în franțuză, că doar asta-i specialitatea ei, iar tu, bătrâne, – îmi zice mie, – șezi aici pe scaun, că pentru tine ca popă e marea surpriză: o să-ți citesc Evanghelia după Toma.

– E apocrifă, bătrâne, – îi spun eu.
 – O fi, dar e în franceză. I-auzi ce frumos zice:
 Și a început să traducă verset cu verset și destul de cursiv. Din când în când se oprea și o întreba pe Dora:

– Asta cum vine pe românește? E bine cum am zis?

Când a început această poveste, el încă nu era Fulguleț și nici nu avea vreun nume. În schimb, avea o codiță pufoasă, două urechiuse, mustăcioară stufoasă, patru lăbuțe și blăniță albă-albă. Și pentru că era în întregime alb, el se deosebea de frățiorii și surioarele lui care aveau blănița gri-vărgată.

S-a născut el în podul unei case părăsite, înghesuită între blocurile înalte din centrul orașului zgomotos, în noaptea când a căzut prima zăpadă. El încă nu știa că există orașul, blocurile înalte, zăpada. Abia mai apoi, în serile lungi și friguroase, încolăcit într-un ghem pufos, împreună cu frățiorii și surioarele lui, ascultau cu toții ce le povestea mama despre lumea înconjurătoare și se minunau, căci la început ei credeau că toată lumea se mărginește la podul casei în care se aflau. După un timp, crescând și prinzând puteri, ei au început să cerceteze mai întâi podul, după aceea și restul casei, priveau pe furiș afară, dar să iasă din casă mama le-a interzis cu strășnicie. Iar lor tare le mai plăcea să-i privească pe oamenii care treceau. Mama

Iryna MOISEI

Fulguleț

(Povestea unei minuni de Crăciun)

Știți care-s buni și care-s răi, mai bine să se ferească de toți oamenii. Și le-a mai povestit pisica-mamă că mulți din neamul lor pisicesc au avut norocul să găsească între oameni stăpâni buni și grijulii.

Micul pisoi alb tare ar fi vrut să se numere și el între norocoșii care și-au găsit un astfel de stăpân. El stătea ore întregi la geamul spart din pod și privea mulțimea de trecători, nădăjduind că cineva dintre ei o să-și ridice privirea în sus, ca el măcar să le vadă chipul. Dar nimeni nu se uita în sus, toți se grăbeau încotrova.

– N-au ei acuma timp de noi, – a spus pisica-mamă. – Toți sunt ocupați cu pregătirile de Crăciun.

– Dar ce e Crăciunul? – au înconjurat-o pisoii curioși pe mama lor.
 – Crăciunul e o sărbătoare. Oamenilor le place foarte mult această sărbătoare. Și ei mai cred că de Crăciun se întâmplă adevărate minuni.

„Dar poate nu numai pentru oameni se întâmplă minuni, – s-a gândit pisoiul cel alb, – ci de Crăciun poate au loc minuni pentru toți, adică și pentru pisici?” Și tare-și mai dorea el să fie așa.

– Și când e Crăciunul? – a întrebat-o el pe mama.
 – Va fi cât de curând, – a răspuns ea și l-a lins pe cap.

Într-o zi, stând ca de obicei la fereastră, pisoiul cel alb a văzut un băiețel, care trecea de mână cu mama și cu tatăl lui. Apropiindu-se de clădirea în care locuia familia de pisici, el se opri deodată și strigă: „De ce?”. Pisoiul s-a aplecat peste pervaz, ca să-l vadă mai bine. „Ai grijă! Nu te apleca prea mult, că o să cazi!” – a auzit el cum din spate îl preveneau frățiorii și surioarele lui. Deodată, trosni ceva. O clipă, el a încercat să se mai agațe de ceva, dar degeaba. Gheruțele lui au zgâriat pervazul înghețat, iar el a zburat ca un ghemotoc în jos.

Aproape după fiecare capitol, Nichita se oprea încântat de sine și spunea vesel:
 – Tare, este? Merită o dușcă de vodcă! Scumpo, – îi zice Dorei, – fă tu pe gazda și toarnă-ne. Dar toarnă-ne vodcă, nu în altă parte... He-he-he.

Apoi relua lectura/traducerea din așa-zisa Evanghelia a lui Toma.

Pe la unu noaptea, se terminase vodca.

– Iubito, – se întoarce Nichita spre Dora, – nu ne lăsa. Dă o fugă până la nen-tu Bărbulescu și spune-i să ne mai dea un clondir din asta.

– Ești nebun, Nichita?! E trecut de miezul nopții!, – zice Tom. – Cum o trimiți?...
 – Lasă, Prințe, – zice Nichita cu un ușor reproș, adică: nu te amesteca. – Nu e prima dată când face Dora acest gest nobil pentru mine. Iar acum îl va face și pentru voi!

Intervin și eu:
 – Nichita, cred că ajunge, am băut destul și dacă mai bem, nu mai pricepem nimic din ceea ce ne citești...

– Ba nu, bătrâne, vodca subțiază simțurile și te luminează! Hai, du-te, iubita mea. Și oricât am insistat și eu, și Tom, n-a fost chip să-l convingem pe Nichita să renunțe. Dora s-a îmbrăcat să plece, iar Tom s-a oferit s-o însoțească, dar ea a refuzat:

– Nu-i nevoie, – a răspuns ea cu un zâmbet prefăcut vesel. – Mă întorc într-o clipă, e la doi pași, – și a ieșit grăbită pe ușă.

Dora s-a întors repede cu o sticlă de „Stolicinaia”, s-a așezat lângă Nichita, a primit bucurioasă sărutul-recompensă de la el, și lectura a fost reluată, însă atmosfera nu mai era aceeași, părea că se răcise. Poate și din cauza orei târzii. Bărbații au mai băut puțină vodcă și spre trei dimineața am plecat de la Nichita.

În acel an, ultimul din viața lui Nichita, ne-am mai întâlnit întâmplător la Asociația Scriitorilor din București, condusă atunci de Fănuș Neagu. Am schimbat doar câteva vorbe.

(Va urma)

* * *

Pavlyk nu numai că era supărat, dar era de-a dreptul dezamăgit. Mai întâi, l-a așteptat pe Sfântul Nicolae, cu speranța că acela o să-i aducă cadoul mult dorit. Dar Sfântul Nicolae i-a adus o mulțime de dulciuri și o mașinuță. După aceea, Pavlyk a așteptat Crăciunul, sperând că Moș Crăciun o să-i satisfacă dorința. Dar acela i-a adus multe jucării și iarăși dulciuri, iar ceea ce-i ceruse Pavlyk nu i-a adus în dar. Iar el un an întreg a avut grijă să fie cuminte, la grădiniță făcea tot ce i se cerea, îi asculta pe mama și pe tata. Și parcă el ceruse mare lucru? El era gata să renunțe la toate jucăriile și la toate dulciurile pentru un motănel sau un cățel.

– Mamă, dar poate că Moș Crăciun n-a primit scrisoarea mea? Iar tu, tată, ai dus sigur scrisoarea la poștă? Sau poate că el a fost foarte ocupat și n-a citit scrisoarea mea și de aceea n-a știut ce cadou să-mi aducă? – nu înceta băiatul să înțeleagă unde a greșit. – Mamă, oare eu n-am fost cuminte? Și-atunci de ce Moș Crăciun nu mi-a îndeplinit dorința? – băiețelul s-a oprit, a privit în sus și a repetat întrebarea, de parcă ar fi vrut să-l întrebe chiar pe Moș Crăciun: – De ce?

Deodată, el observă că de sus cade ceva alb, asemănător unui bulgăre de zăpadă, dar încă în aer bulgărele își schimba ciudat forma și după încă o clipă, căzu în troianul moale de zăpadă. Băiatul își eliberă mâinile din mâinile mamei și ale tatălui și se repezi la nămetele de zăpadă, din care răzbătea un jalnic mieunat.

Pavlyk dădu zăpada la o parte cu mâinile și scoase din troian pisoiașul mic și alb, îl lipi cu grijă de piept și ridică din nou ochii spre cer:

– Îți mulțumesc, Moș Crăciun, înseamnă că ai primit totuși scrisoarea mea! Mulțumesc, mamă și tată, că m-ați ajutat să-i scriu, – se adresă băiatul părinților săi uimiți.

Primul își reveni tatăl:

– Ce-i asta?

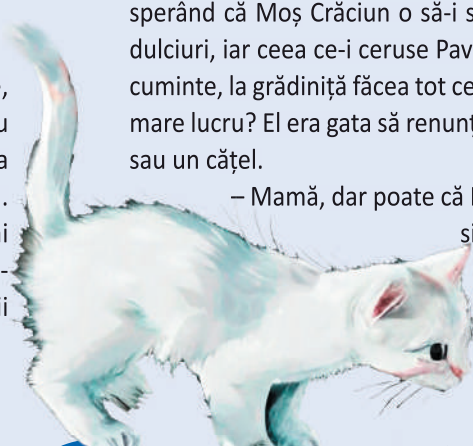
– Cum ce? – nu pricepea Pavlyk. – Oare nu-ți aduci aminte ce-i ceream lui Moș Crăciun în scrisoare? I-am cerut o pisicuță sau un cățel.

– Ei vezi, – își dădu seama și mama. – Iar tu îți pierduseși sperața, – și clipi cumva ciudat spre tatăl lui.

– Da, da, – confirmă acela, făcându-i mamei cu ochiul. – Sfântul Nicolae și Moș Crăciun îndeplinesc întotdeauna dorințele copiilor cuminiți. – Și ce nume o să-i pui pisoiașului tău?

– Fulguleț, – răspunse Pavlyk bucurios, mângâie micuțul pisoi, care se lipea cu încredere de el.

Traducere
din limba ucraineană
de Corneliu IROD

(Continuare din nr. 42)

În depărtare nu se vedea nimic, în afară de unduirea verde, fără de sfârșit, iar ici și colo, pierdută în mijlocul ei, câte o insuliță de pădure – vreo câțiva stejari, ca niște străjeri zvelți adunați laolaltă. Zumzetul asurzit al albinelor se contopea în tihna locului de aici într-o muzică neasemuită, plină de gingășie, și valurile sânguincioase ale văzduhului o purtau peste tot, ocolind numai întinderile lipsite de flori ...

Muzica aceasta gingașă, abia auzită, avea ceva adormitor în ea; totuși flăcăul era departe de orice toropeală. De altminteri, nici nu o lua în seamă; el crescuse cu ea, se obișnuise s-o știe răsunând în jur, așa încât nu o mai auzea.

Se gândea la Anna, slujnica de la conacul boierului, pe care o iubea în taină și din toată inima; se gândea cum o să fie când se va duce în toamnă de acasă și nu o s-o mai vadă prea curând. Știa că acolo, la oraș, n-o să o poată vedea. Ea era slujnică și nu avea ce să caute la oraș.

Ce-i drept, umbla zvonul că conața o să se mute la oraș, pentru că boala adesea, dar nu știa dacă pe Anna are să o lase mamă-sa la oraș.

Nici vorbă, n-are să o lase. Era o femeie nesuferită, iute la mânie, lacomă de bani ca un cămătar și mai rea decât o mamă vitregă.

O tot amenința că are să o ia de la conața și are să o mărite după un vecin ghebos și vădov, dacă nu-i dă ei toată simbria primită de la conac. Iar ea, sărmana, dădea tot ce avea numai să rămână mai departe în slujba conaței și să nu se întoarcă acasă, căci se temea de asta ca de iad. Era tare nefericită cu răutatea de maică-sa, asta și din pricină că-i lipsea sprijinul lui tată-său. Tată-său, gospodar cinstit, după cum ziceau oamenii, murise demult, iar singurul ei frate, care făcuse armata la cavalerie, un flăcău înfumurat și limbut, nu se învrednicea decât să o bată, dacă nu-i dădea bani de tutun și rachiu. De unde să ia ea atâția bani? Îi era rușine să ceară bani conaței, dar el nu o credea și o bătea într-ascuns ori de câte ori îi pica în mână. Dumnezeu știe, dar ea era cu totul altfel, parcă nici nu i-ar fi fost soră, atâta doar că era zveltă, ca un brad, la fel ca el. El era un stejar, nu flăcău.

Ori de câte ori se gândea la ea, Myhailo o vedea înaintea ochilor așa cum o văzuse prima dată.

Era într-o zi, la curtea boierească. Dezghiocau porumb. Lângă șură și lângă coșar stăteau bărbați, femei și fete la clacă, între care el și ea. Ei doi se aflau într-un pâlc asupra căruia veghea bătrânul Petro ca treaba să meargă strună. Trebuiau să ia porumbul din grămadă și să-l răstoarne în coșar. Bătrânul Petro strigă la o fată trușică, care îl tot zădăra pe un flăcău, să aducă scara din șură. Ea zise că o aduce, dar nici nu se gândea să se urnească din loc, vorbea și râdea mai departe cu flăcăul, bătându-se amândoi în joacă cu știuleți de porumb.

– Ei, tu, coțofano, ai asurzit? N-ai auzit ce ți-am spus? – se rățoi Petro la ea, amenințând-o cu pumnul. – Acuși te iau la rost!

Fata însă știa, se vede, că nu prea are de ce să se teamă de vocea aceea puternică și, în loc să-i de-a ascultare, se apucă să se bată de-a binelea cu flăcăul, care tocmai îi vârase niște pănuși după ceafă.

Annei, care se ținea mereu departe, robotind în tăcere și vorbind numai atunci când era întrebată, nu-i scăpă nimic din toate acestea.

El, Myhailo, deși ședea în fața ei și privirile lor se întâlneau din când în când, parcă nici nu o vedea. În ochii ei tăcuți, strălucitori, se strecura câteodată câte un zâmbet plin de gingășie. Când se încredință că zvârluga aceea de fată nu dă ascultare poruncii nici de astă dată, Anna se ridică singură și se duse ea în șură după scară.

Petro o privi o clipă în tăcere, apoi fluieră încetșor.

– Măi, măi, ce fată! – făcu el către cei de față. – Merită, zău, s-o îndrăgească un flăcău de treabă și s-o pețască. Aur, nu fată, și bună!

Lui Myhailo începu să-i zvâcnească inima în piept, iar ceilalți se uitară cu drag în urma ei.

După câteva clipe, Anna ieși din șură cu scara.

Mergera agale, cu pas mlădiu, ducând scara pe umărul stâng și ținând mâna dreaptă în șold pentru cumpănire. În clipa aceea era neasemuit de frumoasă. De statură mijlocie, cu părul întunecat, ca mătasea, purta o rochie modestă, care, fără să-i stânjenească mișcările, i se lipea mângâietor de mijlocul subțire, gingaș, dar puternic și cu mlădierea-i feciorelnică plină de chemare. Nici nu ridică ochii în vreme ce se apropia de ei.

Când se opri înaintea lor, Myhailo sări în picioare și îi luă scara, și ochii lui întâlneau din nou privirea ochilor ei negri. Pieptul fetei tresări ușor și ea îi zâmbi.

Așa o vedea el acum. Așa cum mergera atunci prin curte, cu scara pe umăr, călcând cu băgare de seamă, cu pas măsurat, cu capul puțin plecat în piept ... Anna era o fată cuminte, despre care nimeni n-ar fi spus un cuvânt rău. În afară de asta, știa lucruri la care alte fete din sat nici măcar nu visau. Era toată vremea pe lângă conața și câte nu învățase de la dânsa. De multe ori, ducea vorba cu ea de parcă ar fi fost amândouă de o seamă. În schimb, tare mai era rușinoasă. Atunci când alte fete râdeau să se prăpădească, dându-și coate pe întrecute, chipurile într-ascuns, și şușotind între ele de nu mai isprăveau, ea se rușina până la lacrimi, ba ar fi intrat în pământ de rușine, auzind ce auzea, mai ales când se afla și el de față.

– Vezi, vezi! – o amenința odată un flăcău, pe care ea îl mustrase că vorbește urât. – Vezi să nu se rupă într-o zi floarea!

Ea s-a întors numaidecât și l-a lovit peste obraz.

Pe celelalte fete¹ le-a pufnit râsul.

Altele... dar ea nu era ca toate celelalte. Și într-adevăr. Ea, după cum spuneau în bătaie de joc unii flăcăi, avea „minte boierească”.

Cel mai mult, însă, îi plăcea lui Myhailo atunci când zâmbea, ca în ziua cu scara, dar mai ales fiindcă era tăcută și bună. Altă dată, întâlnind-o în satul vecin, i-a plăcut la fel de mult. Se ducea să cumpere sare pentru vite, tocmai din satul maică-sii și trebuia să treacă pe lângă casa lor. O căsuță ca vai de lume, povârnită într-o rână, așezată în mijlocul unei grădinițe, chiar la drum.

Anna era în grădiniță, între nalbe și floarea-soarelui, semănând ea însăși cu o nalbă zveltă, și îi ajuta maică-sii să dea niște mazăre prin ciur. Myhailo se apropie, îi dădu binețe și se opri în loc pentru o clipă.

– Doamne-ajută, Anno! – spuse el cam fără curaj.

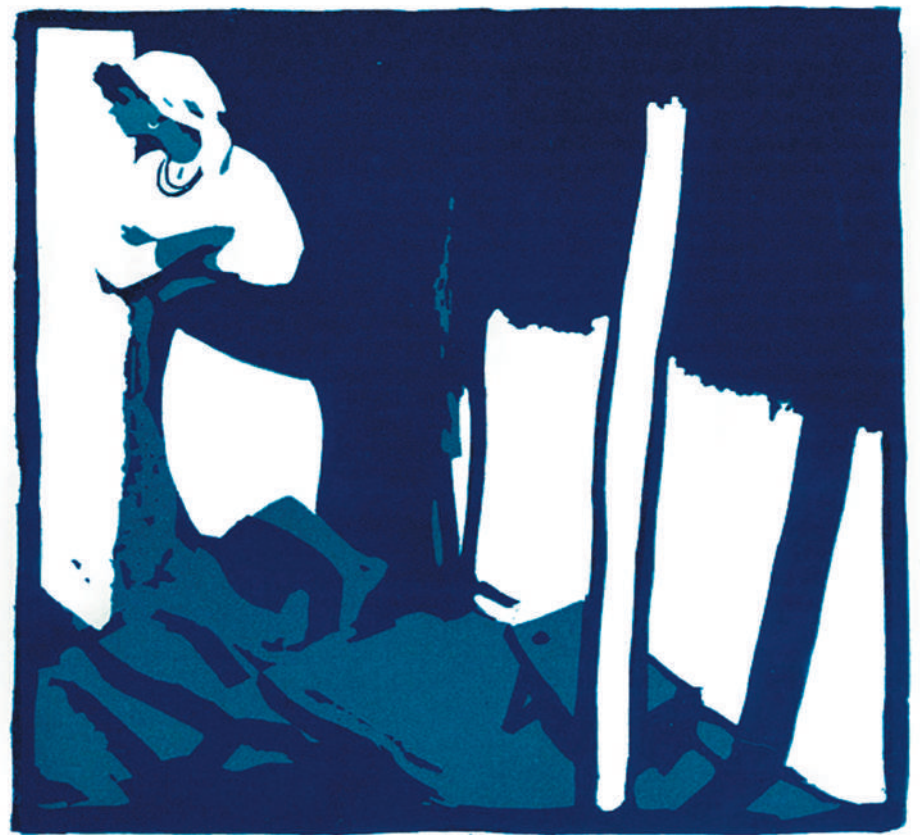
– Mulțumim! – zise ea drept răspuns, înroșindu-se până la urechi.

– Dați mazărea prin ciur?

– Păi ce, nu vezi? – mormăi răgușit maică-sa, holbându-și ochii bănuitori asupra flăcăului. Tare mai era urâtă maică-sa. Dinții din față îi ieșeau din gură ca niște colți; avea cămașa veșnic descheiată la piept și broboada albă așezată șui pe cap. Arăta întotdeauna ca beată, ori ca după o păruială.

Myhailo mai zăbovi câteva clipe, uitându-se la ea, cum tăcea, fără să ridice ochii la el, deși îl vedea și îi simțea prezența.

– Mă duc până la prăvălie să iau sare pentru vite! – îi spuse el.

– Nu-i cine știe ce scofală, dacă ai vite! – vorbi din nou bătrâna, cu dușmănie. – Noi n-avem vite! Bărbatul mi-a murit și m-a lăsat plină de datorii. A trebuit să vând și ultimul juncan ca să-l îngrop. Todor (așa se numea feciorul ei) era dus la cătănie, iar asta – și arată disprețuitor din cap către fiică-sa – ajuta doar cât vâra lingura-n strachină. Acum, ăla ține tot ce câștigă pentru el, că i-a intrat în cap să se însoare, – urmă ea răutăcios, – iar florica asta muncește zi și noapte pentru străini. Să te ferească Dumnezeu de copii ca ai mei! Îs

¹ Cf. M. Gaftonși E. Mihaiciuk – *Toate fetele râdeau*.

pedeapsa lui Dumnezeu niște copii ca ăștia, dușmani nu copii! Au minte și mâini numai pentru ei.

– Ei, mamă! N-ar trebui să vorbești așa! – zise Anna, cu o umbră de mustare în glas. – Conița m-a lăsat și azi să vin să te ajut, deși era treabă berechet și la curte. Te-ajut și eu cum pot! Numai că matala niciodată nu ești mulțumită!

– Mă mânia să văd că boierii, niște străini, îți sunt mai aproape decât maică-ta. Eu am trecut prin multe, până te-am crescut. Tot ce-ți spun și te-nvăță boierul și conița e bun, tot ce-ți spune maică-ta e rău. Vezi, vezi! – icni ea, aruncând în sus mazărea din ciur. – O să vezi tu unde o s-ajungi cu boierii tăi! Tu nu știi: bunătatea boierului e până-n prag, după aia – „marș de-aici după ușă!”

– Eu îți dau tot ce câștig, mamă, țin doar atâta ca să mai pun un lucru pe mine! – murmură fata cu amărăciune. Îi era rușine că maică-sa o muștră de față cu el și parcă voia să se dezvinovătească. Dar el n-ar fi crezut pentru nimic în lume că ea nu se poartă bine cu maică-sa.

– Mda, cum nu, „lucruri!” – făcu bătrâna în bătaie de joc. – De când slujești la boieri, nu mai porți nici catrință, că de acum ți-e rușine! Uite, vezi!

– Duda zice că-i place să mă vadă în rochie și-mi tot dăruiește câte una. Dar eu pot să port și catrință, nu mă oprește nimeni. Dacă duca e bună cu mine, de ce să n-o ascult?

– E frumos să umbli și-n rochie! – îngăimă Myhailo cu sfială, vrând să schimbe vorba. Îi era milă de Anna: nu avea lacrimi în ochi, dar glasul ei era numai lacrimi.

– Umblă sănătoasă! Numai vezi, ulciorul nu merge de multe ori la apă! – se oțărî bătrâna. – Te-ai făcut mândră ca o bucătăreasă. Numai ce-ai învățat să te-nvârți prin odăile conitei și să fierbi cafea, că gata, acum nu mai ai nevoie de maică-ta. Acum cămășile pe care le spăl eu nu-s albe, ce cos eu nu-i cusătură de soi. Lasă, așteaptă! – o să te-nvăț eu minte! Vreau să văd numai cât o să mai țină asta, cât ai s-o mai lași pe maică-ta singură, cât ai să mai slujești pe la alții, să văd și eu!

Un zâmbet rău îi schimonosi fața și, pornită, cu mâinile tremurând de furie, răsturnă mazărea curată din ciur în sacul aflat ceva mai încolo. Fata se aplecă să o ajute, și el văzu cum își șterge iute cu mâneca lacrimile din ochi. Apoi trebui să-și vadă de drum.

Dădu binețe bătrânei și fetei, să plece, dar mai înainte ceru o cană cu apă.

Anna îi aduse apă și îi întinse cana peste gardul de nuiete. El abia luă o sorbitură. În loc să bea, se uita la chipul ei oacheș, tăcut, la ochii ei frumoși. Ochii ei erau nespuse de triști și nu grăiră nimic sufletului său. Parcă rușinat, sări șanțul îngust, care îl despărțea de fâgașul drumului și se depărta repede. Fata îi plăcea din cale-afară, în schimb maică-sa, babornita aia! Să pună el numai mâna pe Annocika, după lege, că o să-i scoată la iuțea colții ăia din față, cu care îi mușcă pe toți ca o potaie neagră-n cerul gurii. Vrajitoare afurisită ...

(Va urma)

Adaptare de **Natalia BURDUJA**
Ilustrații de **Serhii ADAMOVYCI**

În data de 9 noiembrie 2022, de Ziua Scrierii și a Limbii ucrainene, a avut loc, în Ucraina, o manifestare devenită tradițională deja, cunoscută sub denumirea *Marea Dictare radio a unității naționale* (**Всеукраїнський радіодиктант Національної єдності**). Organizată anual, începând din anul 2000, acțiunea are drept scop nu atât verificarea corectitudinii scrierii (deși și acest lucru este foarte important) după dictare a unui text de aproximativ 200 de semne, rostit la postul național de radio al Ucrainei, cât mai ales reunirea unui număr cât mai mare de oameni în jurul limbii materne. Textul scris de mână trebuie trimis prin poștă sau electronic spre a fi corectat, urmând ca, ulterior, să se anunțe câștigătorii concursului.

Prima ediție a Dictării radio a avut loc la 24 mai 2000, în ziua lui Kirill și Metodi și nu a fost lipsită de dificultăți, ascultătorii neînțelegând exact ce au de făcut și trimițându-și lucrările spre a fi corectate pe parcursul întregii veri. De aceea, rezultatele au putut fi anunțate abia în toamna aceluia an. În plus, textele primelor ediții ale manifestării erau texte publicate anterior, iar unii dintre participanți pur și simplu le-au transcris.

Ulterior, s-au produs numeroase modificări în organizarea acestei manifestări. Data organizării ei s-a mutat toamna, iar textul dictării a început să fie creat special pentru acest eveniment de personalități marcante ale culturii ucrainene (profesori universitari, scriitori, regizori, autori de manuale etc.), fiind citit la radio de autor sau de un actor cunoscut.

După cum o demonstrează datele concrete, acțiunea s-a bucurat de o popularitate crescândă, numărul de participanți la dictare crescând an de an. Astfel, dacă în 2016 au fost 21021 de participanți, în 2018 numărul lor a atins 32799, dintre care 311 au scris o dictare fără nicio greșeală. Având ca participanți, în primele ediții, mai ales elevi și studenți, acțiunea s-a extins și la alte categorii de vârstă și profesionale.

Ediția din acest an a dictării a avut o rezonanță deosebită, fiind organizată în circumstanțe speciale, provocate de războiul împotriva Ucrainei declanșat în 24 februarie 2022 de Federația Rusă. Dat fiind numărul mare de ucraineni care au fost nevoiți să-și părăsească țara, scopul manifestării din acest an a fost, în primul rând, să apropie un număr cât mai mare de oameni de Ucraina. Doritorii au putut participa la acest concurs din orice colț al lumii, prin intermediul diferitelor platforme (Ukrainske Radio, Radio Kultura, canalul tv Suspilne – Kultura, diferite platforme digitale, rețele de socializare).

Textul dictării din acest an a fost scris de regizoarea și scriitoarea ucraineană **Iryna Tsilyk (Ірина Цілик)**, care devine prima femeie care scrie textul dictării în cei 22 de ani de organizare a acțiunii, și a fost citit de actrița **Ada Rohovțeva (Ада Роговцева)**. Conținutul textului, intitulat *Casa ta*, reflectă foarte bine starea de spirit a ucrainenilor din această perioadă, însăși autoarea lui mărturisind că a dorit să transmită prin intermediul lui ideea că, pentru fiecare ucrainean, casa reprezintă mai mult decât o simplă clădire, casa este, simbolic, țara și limba pe care se pot sprijini mereu, fiind ceva ce nu poate fi smuls din sufletul oamenilor. Redăm mai jos traducerea textului (versiunea originală a acestuia poate fi citită pe <https://suspilne.media/314438-vseukrainskij-radiodiktant-nacionalnoi-ednosti-2022-opriludneno-tekst/>)

CASA TA

Povestește-mi despre casa ta. Aceea care ține minte primii tăi pași șovăielnici și păstrează creștăturile făcute în fiecare an de mâna mamei pe ușă.

Povestește-mi despre mireasma ei – parfumul cald ce te îmbie la somn al rafturilor de cărți, al comodei roase de cari, al supei aurii cu pătrunjel aspru. Sau, poate, dimpotrivă –

mirosuri revigorante de vopsea, de lac, de nou; cât de mult timp ai visat să ai casa ta, aproape o jumătate de viață!

Povestește despre scârțâiturile și despre zgomotele ei, despre umbrele și încăperile scăldate în lumină, despre râsul lipsit de griji sau despre glasurile tremurânde care, dintr-o dată, au rostit încet că probabil nimic nu va mai fi ca înainte.

Casa ta, întunecată, distrusă, cu scânduri în formă de cruce la ferestre, casa ta, lipsită de apărare pe timp de neaz, acum încearcă din răputeri să devină o fortăreață: undeva, în străfundurile ei, într-un subsol întunecat și inconfortabil, se ascund adesea, din cauza bombardamentelor, oameni și animale de casă.

Marea Dictare radio a unității naționale

Iar uneori casa trebuie să se facă mică, până ajunge cât o valiză. Noi toți, la fel ca melcii, cunoaștem prețul marilor migrații.

Dar ce e mai important – ea e locul forței și al memoriei neamului. De-aici și-au tras seva străbunii tăi, măcinați de pietrele de moară ale vremurilor întunecate – războaie, represiuni, lupta cu hidra cu două capete. Au încercat să-i supună, dar se luptau pentru dreptul de a supraviețui și de a-și păstra casa înăuntrul lor. La fel suntem și noi acum.

Știu sigur că ea va rezista, va ieși cu bine din toate astea, va apuca să audă exclamația ta plină de emoție: „Sunt acasă!”. Iar tu îmi vei povesti despre toate acestea.

Succesul de care s-a bucurat organizarea acestei manifestări dovedește că tot mai mulți ucraineni, indiferent de vârstă, sunt animați de dorința de a fi aproape de limba lor, de a o cunoaște în profunzime, fiind conștienți de rolul esențial jucat de aceasta în păstrarea unității și a identității naționale.

Cristina SILAGHI

Surse consultate:

<https://suspilne.media/314438-vseukrainskij-radiodiktant-nacionalnoi-ednosti-2022-opriludneno-tekst/>
<http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=100062>
<https://uk.wikipedia.org>

PORTRET ✱ PORTRET ✱ PORTRET ✱ PORTRET ✱ PORTRET ✱ PORTRET ✱ PORTRET

Mătușa Maria Șuldac

și păpușile ei tradiționale

Conform tradiției populare ucrainene, fiecare gospodină trebuie să știe să țeară, să împletească sau să coasă. Despre toate aceste meșteșuguri, și nu numai, vom afla de la o ucraineană stabilită în urmă cu 35 de ani în zona de vest a țării. Pe mătușa Maria Șuldac am întâlnit-o cu mulți ani în urmă, în localitatea Darova, la una dintre manifestările cultural-artistice, organizate de către Filiala Timiș a Uniunii Ucrainenilor din România. Aceasta s-a apropiat de mine și mi-a spus că ar vrea să-mi arate ceva la ea acasă, ceva ce, cu siguranță, nu am mai văzut pe la alte ucrainence din Banat. Recunosc, afirmația ei mi-a stârnit curiozitatea: oare ce putea deține atât de unic și de nemaîntâlnit. Însă, din păcate, am fost nevoită s-o refuz, deoarece timpul nu-mi permitea o vizită la domiciliul acesteia, dar i-am promis că ne vom revedea cu o proximă ocazie. Așa se face că, după o perioadă de timp, ne-am reîntâlnit la prima ediție a Expoziției „Creatori de artă ucraineni”, organizată la Muzeul Satului Bănățean, a cărui inițiator este chiar autorul acestor rânduri. Tot atunci, am descoperit că mătușa Maria are o colecție impresionantă de păpuși, îmbrăcate în straie tradiționale.

O promisiune întotdeauna trebuie respectată!

Atrasă ca de un magnet și de promisiunea făcută cu mulți ani în urmă, am pornit înspre comuna Darova. Cei aproximativ 50 de km parcurși cu mașina au trecut relativ repede, deoarece eram nerăbdătoare s-o cunosc pe „stăpâna” păpușilor și povestea păpușilor ei.

Mihaela Bumbuc: Bine v-am găsit!

Maria Șuldac: Bine ați venit pe la noi, la Darova!

Mătușa Maria mă aștepta cu masa plină de preparate culinare care mai de care mai apetisante și mai gustoase. Colacul tradițional, frumos rumenit în cuptorul de lut, era așezat și el la loc de cinste, întrucât nu în fiecare zi vin oaspeți din Timișoara. Iar, după ospățul copios, aceasta mi-a propus ca, pe lângă interviul prestabilit, să împletim șosețe de lână („capciure”). Un meșteșug popular în rândul femeilor, care încă păstrează vie această tradiție.

M.B.: Împlețiți foarte repede, dar unde îi veți purta?

M.Ș.: Cu asta am crescut: împletind și lucrând. O să le port la opinci, atunci când voi merge la o expoziție de costume tradiționale sau la vreun eveniment pe care îl va organiza Filiala Timiș a UUR.

M.B.: Cât timp vă ia să împlețiți o pereche de ciorapi de lână?

M.Ș.: Într-o zi pot să-i termin. Cei cu model merg mai greu, dar dacă fac ceva mai simplu, împletesc foarte repede. La cei cu model trebuie mai multă atenție, să nu pierd vreun ochi și să fiu nevoită să desfac tot. Nu este greu, și dumneavoastră puteți să învățați!

M.B.: Așa este, ar trebui să învățăm și noi câte ceva din acest meșteșug, să nu se uite tradiția.

M.Ș.: Pot să vă învăț cu mare bucurie, dar trebuie să veniți mai des pe la noi, la Darova.

M.B.: Ați încercat să vindeți câteva dintre aceste minunate modele?

M.Ș.: Nu, fac totul din pasiune, timpul trece mai repede, mai ales când vine frigul și nu mai am de lucru pe afară. Îmi este tare greu să stau doar la televizor și să nu lucrez ceva. Doamnă, când trăiam în Maramureș, coseam cojoace cu mărgelă, făceam cămăși brodate, cergi sau carpete, la războiul de țesut, de toate, dar, din păcate, de când m-am mutat în Banat, am vândut tot. Nu știam că o să am nevoie de ele, iar acum, dacă vrem să îmbrăcăm portul nostru ucrainean, trebuie să ne facem!

În timp ce firul poveștii se depăna, mâinile dibace ale mătușii Maria parcă prindeau viață, fiecare ochi din împletitura complicată, cel puțin pentru mine, nu era ratat, iar, în pauze, fredona un cântec.

M.B.: Atunci când împlețiți, vă place să cântați?

M.Ș.: Da, uneori, când am de împletit sau ceva de cusut. Când eram tânără, cântam la nunțile din sat, dar au trecut anii, multe melodii le-am uitat, pe la nunți nu mai merg, și dacă nu repeți uiți.

M.B.: Când ați fost ultima dată la o nuntă tradițională ucraineană?

M.Ș.: De 30 de ani nu am fost la o nuntă de-a noastră.

M.B.: Proveniți din Maramureș, din ce localitate?

M.Ș.: Din Poienile de sub Munte, județul Maramureș.

M.B.: Vizitați frecvent locurile natale?

M.Ș.: Am mai fost, însă după ce mi-au murit părinții, nu foarte des.

M.B.: Pe cine mai aveți acolo?

M.Ș.: Am doi frați care au rămas acolo, restul sunt aici, în Darova.

M.B.: Trebuie să recunosc faptul că, încă de la prima ediție a Expoziției „Creatori de artă ucraineni”, dumne-

voastră ați fost prezentă cu cel mai bogat stand și o colecție impresionantă de păpuși, îmbrăcate în straie tradiționale din diverse zone ale țării.

Câte păpuși aveți?

M.Ș.: Am foarte multe, peste 100, iar unora dintre ele le-am dat și nume, de exemplu: Tamara, așa o cheamă și pe cumnata mea și îi seamănă, urmează Lorena, Marica, Ileana, Vaselena, Monica, Alexandra, Irina, iar următoarea va fi Mihaela. O să caut una, care să vă semene, o să-i cos un costum ucrainean și v-o fac cadou, să aveți o amintire de la mine.

M.B.: Mulțumesc! Toate păpușile au nume?

M.Ș.: Nu toate, doar cele preferate!

M.B.: Dumneavoastră le-ați cusut costumele?

M.Ș.: Totul este făcut de mâna mea, cămășile, fustele sau zadiile, opincile, șosetele de lână și trăistuțele sunt confecționate de mine.

M.B.: Dacă ați avea mai multe păpuși, le-ați îmbrăca pe toate?

M.Ș.: Bineînțeles că da, dacă nu mi-ar ajunge hainele pentru ele, aș mai coase. Vara lucrez în grădină, iar iarna împletesc, mai fac ceva prin casă, de mâncare și meșteresc la ele. De regulă, pentru păpuși, croiesc și cos compleuri diferite, nu doar ucrainene, de exemplu: am bănățeană, sibiancă, bistrițeană, olteancă, moldoveancă și așa mai departe, dar cele mai multe sunt din zona Maramureșului.

M.B.: Cum preferați să creați costumele pentru ele, în variantă mare sau mică?

M.Ș.: La păpușile mari intră mai mult material, așa că este mai ușor, în schimb, la cele mici, trebuie să lucrezi mai mult. De cusut nu este o problemă, ci să le cumperi este mai greu, pentru că sunt scumpe.

M.B.: De unde vă procurați păpușile?

M.Ș.: Din magazin, din piață și îmi mai aducea o femeie din Germania.

M.B.: Ați putea să renunțați la păpuși?

M.Ș.: După ce mor, le las, până atunci nu!

M.B.: Mi-ați spus că aveți două fete și doi băieți căsătoriți și mai mulți nepoți. Pe fete le-ați învățat aceste îndelniciri?

M.Ș.: Da, știu să facă de toate, însă nu au timp pentru așa ceva, fiecare are familia și casa ei, una dintre ele trăiește departe de mine, în Germania. O am aproape pe nepoata Alexandra, sper că ea va învăța mai multe, dar știți cum sunt tinerii, nu au răbdare și timp.

La finalul vizitei, îmi iau rămas bun de la mătușa Maria, îi urez toate cele bune, multă sănătate și plec cu gândul că oriunde ar trăi ucrainenii în această lume, tradițiile, limba maternă, obiceiurile și portul popular nu vor fi sortite uitării.

Mihaela BUMBUC